

Beredskapsutvalget
for finansiell infrastruktur
(BFI)

Årsrapport 2008

Forord

Den moderne finansielle infrastrukturen er basert på IT-systemer. Disse er igjen avhengige av annen infrastruktur som telekommunikasjon og strømforsyning. Dette innebærer at avbrudd og avvik i denne infrastrukturen lett kan få virkninger også for andre aktører, for eksempel andre banker og datasentraler. Det legges derfor stor vekt på at alle aktører har gode beredskapsløsninger for å kunne videreføre virksomheten best mulig dersom det oppstår problemer i den normale driften.

I avbrudds- og avvikssituasjoner er det viktig med god samordning og informasjon mellom alle sentrale aktører i finansiell sektor. For å bidra til dette ble Beredskapsutvalget for finansiell infrastruktur (BFI) etablert høsten 2000 som et felles organ for slik samordning og informasjon med deltakelse fra myndighetsorganer og sentrale aktører i sektoren.

Etableringen av BFI er et resultat av flere års samarbeid innen finansiell sektor om beredskapsspørsmål. For å bidra til kunnskap om BFIs oppgaver og det arbeidet som utføres i regi av utvalget, utarbeides det en årsrapport om virksomheten.

Her følger rapporten for virksomheten i BFI i 2008.

Oslo, 5. mars 2009

Kristin Gulbrandsen
Direktør, Norges Bank Finansiell stabilitet
Leder av Beredskapsutvalget for finansiell infrastruktur

Sekretariatet for BFI
Norges Bank Finansiell stabilitet
Beredskapsenheten
Postboks 1179 Sentrum
0107 Oslo
Tlf: 22 31 60 00

Beredskapsutvalget for finansiell infrastruktur

Årsrapport 2008

1. Mandat

Beredskapsutvalget for finansiell infrastruktur (BFI) ble opprettet gjennom vedtak i Norges Banks hovedstyre 11. oktober 2000 og i forståelse med Finansdepartementet, Kredittilsynet og sentrale aktører i finansiell sektor. I henhold til mandatet har BFI følgende to hovedoppgaver:

- (i) Komme frem til og koordinere tiltak for å forebygge og å løse krisesituasjoner og andre situasjoner som kan resultere i store forstyrrelser i den finansielle infrastruktur. I en krisesituasjon skal utvalget varsle og informere berørte aktører og myndigheter om hvilke problemer som har oppstått, hvilke konsekvenser problemene kan medføre og hvilke tiltak som settes i verk for å løse problemene.
- (ii) Forestå nødvendig koordinering av beredskapssaker innenfor finansiell sektor, herunder, på grunnlag av Sivilt beredskapssystem, samordne utarbeidelse og iverksettelse av varslingsplaner og beredskapstiltak ved sikkerhetspolitiske kriser og krig.

BFI har ledelse og sekretariat i Norges Bank og deltakere fra myndighetsorganer og sentrale aktører i finansiell sektor. Møter i BFI avholdes ved behov og minst to ganger hvert år. BFI har som hovedoppgave å bidra til en best mulig samordning av beredskapsarbeidet mellom sentrale aktører i finansiell sektor, og erstatter ikke den enkelte institusjons selvstendige ansvar for beredskapen i egen virksomhet. Mandatet for BFI vedlegges (vedlegg 1).

I henhold til mandatet har BFI etablert arbeidsrutiner for å varsle, håndtere og informere om krisesituasjoner i finansiell infrastruktur. I arbeidsrutinene skilles det mellom varsling av større avviks- og avbruddssituasjoner som oppstår i den løpende driften, dvs. *konstaterte problemsituasjoner*, og varsling av problemsituasjoner som kan oppstå på grunn av særlige utviklingstrekk eller forestående begivenheter, dvs. *potensielle problemsituasjoner*. I tillegg til disse arbeidsrutinene er det etablert en varslingsliste for BFI med kontaktopplysninger for alle personer som er knyttet til arbeidet i utvalget. Varslingslisten oppdateres løpende og sendes jevnlig til alle deltakere i BFI.

2. Sammensetning

Beredskapsutvalget for finansiell infrastruktur (BFI) er sammensatt av representanter fra myndighetsorganer og sentrale aktører i finansiell sektor. Representantene er fordelt på medlemmer, varamedlemmer, observatører og kontaktpersoner. Medlemmene og varamedlemmene er oppnevnt fra Kredittilsynet, de to bankforeningene, to store leverandører av IKT-tjenester i finansiell sektor (Bankenes Betalingsentral AS og EDB Business Partner ASA) og en aktør i verdipapirsektoren (Verdipapirsentralen ASA).

Observatøren fra Finansdepartementet og kommunikasjonsdirektøren i Norges Bank holdes orientert om arbeidet i BFI og kan delta i møtene. I tillegg har utvalget kontaktpersoner i flere enkeltinstitusjoner som har betydning for funksjonsdyktigheten og beredskapsarbeidet i finansiell sektor, bl.a. Norges vassdrags- og energidirektorat og Post- og teletilsynet. Kontaktpersonene tilsendes møteinnkallinger og referater fra møtene, og deltar i møtene ved behov.

Sammensetningen av utvalget er et resultat av en avveining der det på den ene siden er lagt vekt på en effektiv organisering ved at det løpende arbeidet skjer innenfor en begrenset, men representativ krets av deltakere, mens det på den andre siden er mulig å trekke også representanter fra andre aktuelle aktører inn i BFI ved behov. En oversikt over sammensetningen av BFI i 2008 vedlegges (vedlegg 2).

3. Møter i Beredkapsutvalget for finansiell infrastruktur (BFI)

I 2008 ble det arrangert fire møter. I forbindelse med et av møtene ble det gjennomført en beredskapsøvelse.

De viktigste sakene som har blitt behandlet i BFI er nærmere omtalt nedenfor.

a. Stabilitet og sårbarhet i finansiell infrastruktur

En hovedoppgave for BFI er å bidra til å avdekke sårbarhet og forebygge større forstyrrelser i finansiell infrastruktur. Utvalget har derfor også i 2008 drøftet erfaringene fra driftsavvik og operasjonelle problemer som har oppstått og andre hendelser av betydning for infrastrukturen.

Kredittilsynet har siden 2007 pålagt banker og andre institusjoner i den finansielle infrastrukturen å rapportere hendelser som har betydning for infrastrukturen. Utvalget har ved hvert møte i 2008 fått regelmessige rapporteringer og redegjørelser om driftsavvik fra Kredittilsynet etter en prøveordning for slik varsling som Kredittilsynet startet opp med i november 2007. Utover i 2008 har antall innrapporterte hendelser stadig økt. Dette skyldes nødvendigvis ikke bare flere hendelser, men også at flere hendelser er innrapportert.

Det er ulike årsaker til feilsituasjonene. Tilsvarende har utvalget også blitt holdt orientert om avvik i Norges Banks Oppgjørssystem. Denne hendelsesrapporteringen vil hjelpe BFI i vurderingen av behovet for forebyggende tiltak.

Det har vist seg at reserveløsninger i form av alternative kommunikasjonsveier mellom deltakerne i betalingsformidlingen ofte er illusoriske fordi ulike nettleverandører kan benytte det samme fysiske nettet. Et alvorlig eksempel på dette ble avdekket under brannen på kabelknutepunktet ved Oslo S i 2007. (Tas med her fordi hendelsen ble omtalt i utvalget i 2008). Det er viktig at aktørene på forhånd forsikrer seg om at det er reelle, alternative kanaler for datakommunikasjon, og at ikke driften er avhengig av en enkelt teknisk løsning, såkalte "single points of failure". En slik mer robust kommunikasjonsløsning krever at alle komponenter i kjeden kan operere uavhengig av hverandre. Det sikreste er å engasjere en

uavhengig tredjepart til å verifisere at det er to fysisk atskilte nett som benyttes hele veien. Klarere krav til dokumentasjon på dette området kan settes i forskrifts form.

I 2008 fant det sted en alvorlig avbruddssituasjon ved Oslo Børs. Forsøk på retting, førte til at feilsituasjonen ble forverret. Den aktuelle IT-leverandøren leverer også system- og driftsløsninger til børsene i Helsingfors, Stockholm og København. Også ved disse børsene var det større driftsavbrudd.

Det har vært flere alvorlige avbruddssituasjoner i minibankløsningene. Feil som har skjedd ved tekniske oppgraderinger av løsningene har ført til overraskende følgeskader, for eksempel skjedde samme belastning flere ganger på enkelte konti. Generelt er årsaken til avbruddene i nettbankløsningene at det her er mange ulike elementer som skal fungere sammen. Kredittilsynet antar at det ikke er underrapportering for denne type hendelser.

BFI har ikke vært direkte involvert i håndteringen av *konstaterte problemsituasjoner* i 2008.

Medlemmet fra Kredittilsynet har presentert hovedpunkter fra Kredittilsynets risiko- og sårbarhetsanalyse for 2007 av finansnæringens bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Analysene baseres på opplysninger som innhentes gjennom det løpende tilsynet med institusjonene, mottatte meldinger om hendelser og intervjuer med utvalgte foretak.

Blant utviklingstrekkene som er identifisert i 2007 og kan ha betydning for sårbarheten legger Kredittilsynet vekt på eksterne trusler, strukturelle endringer i finansnæringen, teknologisk utvikling, datakriminalitet og finansnæringens utkontraktering av IKT-drift.

Finanskrisen har medført svært urolige markedsforhold og flere aktører har måttet innstille virksomheten. Den finansielle infrastrukturen har håndtert denne merbelastningen uten alvorlige problemer. Medlemmene i utvalget har informert om hvilke konsekvenser uroen i det finansielle systemet nasjonalt og internasjonalt har hatt i de respektive institusjoner.

b. Beredskapsøvelser i finansiell infrastruktur

BFI deltok i begynnelsen av desember 2008 i den nasjonale øvelsen IKT 08. Øvelsen gikk over 6 dager (3 dager før øvelsen og 3 øvelsesdager).

Øvelsen reiste flere spørsmål som bør avklares og viste at det bør foreligge klarere retningslinjer for hva BFI skal gjøre i en krise:

1. Hva skal foranledige melding til sekretariatet? Her bør det avklares hvordan forholdet mellom innmelding til sekretariatet og KTs hendelsesrapportering skal være.
2. Hvilket ansvar har BFI for koordinering av informasjon i forhold til myndigheter utenfor BFI. I denne øvelsen gjaldt det Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, Nasjonal sikkerhetsmyndighet og Kripos. I hvilken grad skal kontakt gå gjennom sekretariatet og i hvilken grad direkte mot berørte institusjoner?
3. Hvordan er bankforeningenes koordinering mot den enkelte bank gitt at det er bankforeningene som er representert i BFI?

4. Koordinering av ekstern informasjon er viktig i ved problemer i den finansielle infrastrukturen. Det bør lages klarere kjøreregler for koordineringen av informasjonen. En mulig minimumsløsning kan være at andre berørte aktører får et forhåndsvarsel hvis en aktør sender ut ekstern informasjon.

Beredskapsutvalget for finansiell infrastruktur (BFI) avholder årlige beredskapsøvelser. Beredskapsøvelsen i 2008 fant sted i mai og var basert på et scenario hvor Norges Banks oppgjørssystem og senere også systemets reservedriftsløsning falt ut.

Viktige erfaringer i denne øvelsen var:

1. Ekstern informasjon er den enkelte deltagers ansvar, men BFI kan være et organ for å koordinere håndteringen av informasjon av sensitiv art og felles interesse. BFI kan herunder ta initiativ til å utarbeide felles informasjon, for eksempel om konsekvenser av avvikssituasjonen for sluttbrukere. Overfor det alminnelige publikum må informasjonen fokusere på konsekvenser.

Øvelsen viste at det kan tenkes en tredeling av informasjonsansvaret under øvelser: a) det som skjer på operativt nivå, b) det som skjer på ledelses/koordineringsnivå og c) det man skal gå ut med til offentligheten. Informasjonsrutinene overfor underleverandører og eventuelle underleverandører til disse igjen må fungere.

2. Det ble reist forslag om at de informasjonsansvarlige hos de enkelte deltakerne i BFI bør bringes sammen for å drøfte samordningsrutiner.

Øvelsen ble påvirket av at det samtidig oppsto problemer med e-postsystemet i Norges Bank. Samtidig viste dette at det bør finnes alternative kommunikasjonskanaler i en krisesituasjon.

Aktørene i finansiell infrastruktur avholder jevnlig egne beredskapsøvelser og tester av reserveløsninger for egne viktige systemer. Noen av testene og øvelsene avholdes i et samarbeid mellom flere aktører og deres leverandører av driftstjenester. BFI har blitt orientert om tester og øvelser og de viktigste erfaringene fra disse. Det legges vekt på erfaringer som har betydning for en bredere krets av aktører og som kan være nyttige i arbeidet med å redusere sårbarheten og forebygge store forstyrrelser i finansiell infrastruktur.

c. Håndtering av eventuelle arbeidskonflikter i banknæringen i 2008

BFI har blitt orientert om de nye rutinene fra februar 2008 som bl.a. regulerer muligheten for å holde fellessystemene i betalingsformidlingen åpne under en arbeidskonflikt i forbindelse med lønnsoppgjøret i 2008. Avtalen trer i kraft når minst 70 % av Finansforbundets medlemmer rammes av konflikt i virksomheter som omfattes av avtalen. Tidligere gjaldt her "stengedoktrinen" som medførte at all kunderettet virksomhet opphørte under en arbeidskonflikt.

d. *Andre beredskapssaker i finansiell sektor*

I 2008 ble bl.a. følgende andre beredskapssaker i finansiell sektor behandlet innenfor rammen av BFI:

1. Ordningen med å søke fritak i forbindelse med mobilisering for vernepliktig personell i finansnæringen, samordnes innenfor rammen av BFI. I 2008 ble denne saken behandlet for mobiliseringsterminen 2009. Spørsmål om å forenkle prosedyren for denne årlige søknadsprosessen har blitt tatt opp med Finansdepartementet som iverksatte visse endringer fra 2008.

Den årlige rutinen for saksbehandling var tidligere basert på at søknader fra bankene og Bankenes Betalingssentral ble samordnet i både bankforeningene og i Norges Bank. For mobiliseringsterminen 2009 har Finansdepartementet hatt direkte kontakt med og samordnet søknadene fra bankforeningene, Bankenes Betalingssentral, Verdipapirsentralen og Norges Bank. Fristen for å melde søknader til Finansdepartementet for mobiliseringsterminen 2009 var 21. april 2008.

2. BFI-sekretariatet har hatt møte med representanter fra Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap for å orientere om BFIs arbeid. Møtet var ledd i DSBs oppfølging av NOU 2006:6 *Når sikkerheten er viktigst* og St. meld. 22 (2007 - 2008) *Samfunnssikkerhet - Samvirke og samordning*. Det kan bli aktuelt med kontakt og samarbeid i det videre arbeidet knyttet til kritisk infrastruktur og kritiske samfunnsfunksjoner.

* * *

Beredskapsutvalget for finansiell infrastruktur (BFI).

Mandat fastsatt av Norges Banks hovedstyre 11. oktober 2000.

1. Beredskapsutvalg for finansiell infrastruktur har ansvaret for å komme frem til og koordinere tiltak for å forebygge og å løse krisesituasjoner og andre situasjoner som kan resultere i store forstyrrelser i den finansielle infrastruktur. Gjennomføringen av tiltakene vil baseres på at den enkelte deltaker har beslutningskompetanse på vegne av sin institusjon.
2. I en krisesituasjon skal utvalget varsle og informere berørte aktører og myndigheter om hvilke problemer som har oppstått, hvilke konsekvenser problemene kan medføre og hvilke tiltak som settes i verk for å løse problemene. Utvalget skal etablere nærmere rutiner for varsling, problemhåndtering og informasjonsformidling som skal gjelde i slike situasjoner.
3. Beredskapsutvalget skal forestå nødvendig koordinering av beredskapssaker innenfor finansiell sektor. Utvalget skal herunder, på grunnlag av Sivilt beredskapssystem, samordne utarbeidelse og iverksettelse av varslingsplaner og beredskapstiltak ved sikkerhetspolitiske kriser og krig.
4. Representasjonen i beredskapsutvalget skal tilpasses behovet for å løse den aktuelle krisesituasjon og samordne utarbeidelse av beredskapsplaner og iverksettelse av omleggingstiltak. Norges Bank skal ha ledelse og sekretariat for beredskapsutvalget og innkaller til møter i utvalget. Møter avholdes ved behov og minst to ganger hvert år. I tillegg til ordinære medlemmer og varamedlemmer fra myndighetsorganer og de sentrale aktørene i finansiell infrastruktur, kan utvalget knytte til seg observatører og kontaktpersoner fra andre aktører i finansiell infrastruktur, herunder representanter for telekommunikasjon og kraftforsyning.
5. Beredskapsutvalget erstatter ikke den enkelte institusjons selvstendige ansvar for beredskapen i egen virksomhet.
6. Mandatet for beredskapsutvalget fastsettes av Norges Bank i samråd med Finansdepartementet og sentrale aktører i finansiell infrastruktur.

Beredskapsutvalget for finansiell infrastruktur (BFI).

Medlemmer, varamedlemmer, observatører, kontaktpersoner og sekretariat i 2008.

Medlemmer

Kristin Gulbrandsen, Norges Bank (leder)
Arild J. Lund, Norges Bank
Kjetil Heltne, Norges Bank
Frank Robert Berg, Kredittilsynet
Trond Bakkerud, Finansnæringens Hovedorganisasjon
Per Erik Stokstad, Sparebankforeningen i Norge
Bjørn Vargmo, Bankenes Betalingssentral AS
Jørund Strømseng, EDB Business Partner ASA
Norunn Dale Seland, Verdipapirsentralen ASA

Varamedlemmer

Ole-Jørgen Karlsen, Kredittilsynet
Knut Kvalheim, Bankenes Standardiseringskontor/Finansnæringens Hovedorganisasjon
Dag-Inge Flatraaker, DnB NOR Bank ASA/Sparebankforeningen i Norge
Geir Mork Knutsen, Bankenes Betalingssentral AS
Bent Roger Markussen, EDB Business Partner ASA
Morten Larsen, NOS ASA

Observatører

Espen D. Knudsen, Finansdepartementet (til desember 2008)
Anna Grinaker, Finansdepartementet (fra desember 2008)
Siv Meisingseth, Norges Bank

Kontaktpersoner

Olav Johannessen, DnB NOR Bank ASA
Else Lundgreen, Nordea Bank Norge ASA
Geir Bjørge, Posten Norge AS
Per Broch Mathisen, Norges Fondsmeglerforbund
Lasse Ruud, Verdipapirfondenes Forening
Truls Sønsteby, Norges vassdrags- og energidirektorat
Håkon Styri, Post- og teletilsynet
Ivar M. Herø, Telenor ASA

Sekretariat

Harald Haare, Norges Bank

Tone Thingbø, Norges Bank